

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

КОВАЧЕВА И ХАДЖИИЛИЕВА СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба №57641/00)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

29 март 2007 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

29/06/2007

Това решение става окончателно при наличие на обстоятелствата, упоменати в чл. 44 § 2 на Конвенцията. Същото може да претърпи редакционни промени.

По делото Ковачева и Хаджиилиева срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като Камара в състав:

Г-н П.ЛОРЕНЦЕН [P. LORENZEN], *председател*,
Г-жа С.БОТУШАРОВА [S. BOTOUSCHAROVA],
Г-н К. ЮНГВИРТ [K. JUNGWIERT],
Г-н В.БУТКЕВИЧ [V. BUTKEVYCH],
Г-жа М.ЦАЦА-НИКОЛОВСКА [M. TSATSA-NIKOLOVSKA],
Г-н Р.МАРУСТЕ [R. MARUSTE],
Г-н М. ВИЛИДЖЪР [M. VILLIGER], *съдии*,
и г-н ДЖ. С. ФИЛИПС [J.S. PHILLIPS], *заместник-секретар на*
отделението

След като обсъди въпросите в закрито заседание, проведено на 6 март 2007 г., постановява следното решение, прието на същата дата:

ПО ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (но. 57641/00) срещу Република България, подадена пред Съда съгласно чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (наричана по-долу за краткост Конвенцията) от две български гражданки, г-жа Лили Георгиева Ковачева и г-жа Петя Георгиева Хаджиилиева (наричани по-долу за краткост жалбоподателки), на 8 септември 1999 г.

2. Жалбоподателките са представлявани от г-н Й. Грозев, адвокат, практикуващ в София. Българското правителство (наричано по-долу за краткост Правителството) е представлявано от своя агент г-жа М. Караджова от Министерството на правосъдието.

3. На 8 ноември 2004 г. Съдът решава да уведоми Правителството за жалбата. На основание чл. 29 §3 от Конвенцията, Съдът решава да се произнесе едновременно по допустимостта и съществуването на жалбата.

ФАКТИТЕ

ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

4. На 18 май 1990 г. жалбоподателките, които са сестри, подават в Софийския районен съд граждански иск срещу Жилищно-строителна кооперация "Хидрострой-82" (наричана по-долу за краткост ХЖСК), с който претендират суми, дължими според тях на техния покоен баща според договор от 1988 г., сключен между него и ХЖСК.

5. Според договора от 1988 г. покойният баща на жалбоподателките е поел задължението да управлява и контролира строителството срещу заплащане на определено възнаграждение. Той е работил до смъртта си през юли 1989 г., но възнаграждението му не е било изплатено изцяло. Поради това жалбоподателките са приели, че като негови наследници имат право на 24 132 неденоминирани български лева (равностойността на около 6 000 щатски долара за съответния период) и са подали частичен иск за 4 333 лева, според обичайната практика в такива случаи.

6. Между юли и октомври 1990 г. делото е било без движение заради нередовно призоваване. През ноември 1990 г. се налага отлагане, тъй като жалбоподателките не са изяснили иска си. Между януари 1991 г. и юни 1992 г. районният съд провежда девет заседания. Отлаганията са постановени поради нередовно призоваване, забавяне в представянето на експертизите, оттегляне на вещи лица и протакане от страна на ответника, според твърденията на жалбоподателките.

7. Заседанието, насрочено за 8 октомври 1992 г., е отложено за 16 ноември 1992 г., тъй като ХЖСК не е била валидно призована.

8. На 9 ноември 1992 г. съдът решава да отложи съдебното заседание за 19 ноември 1992 г.

9. На 19 ноември 1992 г. заседанието е отложено поради анонимно телефонно обаждане с предупреждение за взривно устройство, поставено в сградата на съда. Такива обаждания са направени на всяка от следващите три дати, на които е насрочено отложеното заседание: 28 януари, 23 март и 15 април 1993 г., което е причинило допълнително забавяне.

10. На 17 юни 1993 г. заседанието е отложено, тъй като се явява само един свидетел. И двете страни са посочили свидетели за установяване на работата, извършена по строежа.

11. Заседанията, насрочени за 13 октомври и 24 ноември 1993 г., са отложени, тъй като свидетелите и вещите лица не се явяват. Съдът глобява двама от тях за тяхното неявяване без уважителна причина.

12. На съдебното заседание на 21 февруари 1994 г. съдът назначава друг експерт на мястото на вещото лице, което не се явява неколkokратно. Делото е отложено.

13. Заседанието от 25 април 1994 г. е отложено, като съдът уважава молбата на жалбоподателките за събиране на информация от ХЖСК.

14. Заседанието, насрочено за 13 юни 1994 г., е отложено заради неявяването на едно от вещите лица.

15. На 24 октомври 1994 г. съдът, след като изслушва становищата на вещите лица, уважава молбата на жалбоподателките за поставяне на допълнителен въпрос към тях и отлага разглеждането на делото за 5 декември 1994 г.

16. С оглед на експертните, които дават оценка на строителните работи и инфлацията, на заседанието от 5 декември 1994 г. жалбоподателките искат да увеличат размера на иска си. Съдът счита, че е необходимо да им се дадат седем дни за подаване на такова искане в писмена форма, и отлага заседанието за 6 март 1995 г. Жалбоподателките подават писмена молба за увеличаване на размера на иска на 100 000 лева поради същественото обезценяване на националната валута от 1990 г. до момента.

17. На 6 май 1995 г. заседанието не може да се проведе поради нередовно призоваване. Последното заседание се провежда на 17 май 1995 г.

18. На 22 май 1995 г. Районният съд постановява решение, съобщено на страните на 16 юни 1995 г. Той присъжда 15 851 лева плюс лихва, считано от 18 май 1990 г. Съдът приема, че инфлацията и обезценяването на националната валута не би могло да се вземе предвид, тъй като приложимите законови разпоредби не позволяват актуализиране на паричните вземания.

19. На 19 юни 1995 г. жалбоподателките подават жалба. Делото е препратено на горестоящия съд със закъснение от два месеца.

20. Софийски градски съд провежда заседание през ноември 1995 г. и отхвърля жалбата с решение от 29 декември 1995 г. На тази дата решението, присъждащо на жалбоподателките 15 851 български лева плюс лихвата, става изпълняемо. Към декември 1995 г. възложената сума плюс лихвата не надвишава равностойността на около 350 щатски долара.

21. На 26 февруари 1996 г. жалбоподателките подават молба за преглед по реда на надзора (касация) до Върховния съд. Те твърдят, че отказът на по-долните инстанции да допуснат актуализиране на размера на иска е довел до неоснователно обогатяване на ХЖСК. Те считат, че стойността на строителните работи трябва да се оценява въз основа на текущите цени.

22. На 21 май 1997 г. жалбоподателките, отбелязвайки, че молбата им за преглед по реда на надзора вероятно е била погрешно заведена в деловодството на съда, подават молба за ускореното ѝ разглеждане.

23. През 1998 г. Върховният съд се разделя на Върховен касационен съд и Върховен административен съд.

24. Заседание на Върховния касационен съд е проведено на 10 февруари 1999 г.

25. На 8 март 1999 г. Върховният касационен съд отхвърля молбата за преглед по реда на надзора, като лаконично постановява, че приема мотивите на по-долустоящите съдилища.

26. Към март 1999 г. сумата, присъдена на жалбоподателките плюс лихвата, не надвишава равностойността на приблизително 25 щатски долара.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 6 §1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

27. Жалбоподателките твърдят, че продължителността на производството е несъвместима с изискването за „разумен срок“, установено в чл. 6 §1 от Конвенцията, който гласи, както следва:

“Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения... има право на... гледане на неговото дело в разумен срок от... съд...”

28. Правителството не представя писмено становище относно допустимостта и съществуването на жалбата в рамките на съответния срок.

A. Допустимост

29. Съдът отбелязва, че жалбата не е явно необоснована по смисъла на чл. 35 §3 от Конвенцията. По-нататък се отбелязва, че не е недопустима и на други основания. Следователно, тя следва да бъде обявена за допустима.

Б. По същество

30. Периодът, който следва да се вземе предвид, започва от 7 септември 1992 г., датата, на която Конвенцията влиза в сила за

България, и завършва на 8 март 1999 г., когато Върховният касационен съд постановява окончателно решение по делото. Следователно, той продължава шест години и шест месеца на трите инстанции.

31. Съдът също така трябва да отчете факта, че към датата, на която Конвенцията влиза в сила за България, производството е било вече висящо пред първоинстанционния съд в продължение на две години и почти четири месеца (вж. пар. 4 и 6 по-горе).

32. Разумната продължителност на производството следва да се оценява в светлината на обстоятелствата по делото и с оглед на следните критерии: сложността на делото, поведението на жалбоподателките, както и съответните власти, и залогът за жалбоподателките в съответния правен спор (вж., наред с много други източници, решението по делото *Frydlender v. France* [GC], no. 30979/96, § 43, ECHR 2000-VII).

33. Съдът често установява нарушения на чл. 6 §1 от Конвенцията в случаи, подобни на този в настоящото дело (вж. решението по делото *Frydlender*, цитирано по-горе, както и – за подробен анализ на съответните въпроси в скорошно решение по дело срещу България – решението по делото *Vatevi v. Bulgaria*, no. 55956/00, 28 September 2006).

34. След като разгледа всички материали, представени пред него, и като взе предвид практиката си по въпроса, Съдът счита, че по настоящото дело продължителността на производството е прекомерна и не отговаря на изискването за „разумен срок”. При достигането на това заключение Съдът взема под внимание факта, че делото не е сложно (вж. пар. 4 и 5 по-горе) и че жалбоподателките не са отговорни за същественото забавяне на производството, доколкото поисканите от тях отлагания са необходими за събиране на доказателства (вж. пар. 13 и 15 по-горе). Освен това, множеството прекъсвания и други отлагания могат да бъдат вменени във вина на властите: неосигуряването на присъствието на вещите лица, назначени от съда, както и на свидетелите (вж. пар. 10, 11, 12 и 14 по-горе), непредприемането на ефективни мерки срещу забавянията, причинени от фалшиви бомбени заплахи (вж. пар. 9 по-горе), нередовното призоваване (вж. пар. 7 и 17 по-горе), периодите на бездействие (вж. пар. 19 и 21-24 по-горе) и формалният подход към процесуалните изисквания (вж. пар. 16 по-горе). И накрая, при условията на инфлация, която нараства с изключително бързи темпове, съдилищата не изпълняват достатъчно съвестно задълженията си при провеждане на производството, независимо че стойността на претенцията на жалбоподателките значително се обезценява с всяко забавяне (вж. пар. 5, 16, 18, 20 и 26 по-горе).

Ето защо е налице нарушение на чл. 6 §1.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 1 ОТ ПРОТОКОЛ №1 КЪМ КОНВЕНЦИЯТА

35. Жалбоподателките твърдят, че продължителността на производството е нарушила правото на мирно ползване на техните притежания, както е гарантирано по силата на чл. 1 от Протокол №1.

36. Правителството не дава становище в рамките на съответния срок.

37. Съдът отбелязва, че това оплакване е свързано с другото, разгледано по-горе, и затова трябва също да бъде обявено за допустимо.

38. Като взе предвид заключението си по чл. 6 §1 (вж. пар. 35 по-горе), Съдът счита, че не е необходимо да се изследва дали по настоящото дело е имало нарушение на чл. 1 от Протокол №1 (вж. решението по делото *Zanghi v. Italy*, judgment of 19 February 1991, Series A no. 194-C, p. 47, § 23).

III. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

39. Чл. 41 от Конвенцията предвижда:

“Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевшата страна.”

A. Вреди

40. Жалбоподателките претендират съвместно 8 000 евро за неимуществени вреди съобразно с практиката на Съда. Те заявяват, че тревогите, преживяни от тях, са били допълнително задълбочени и от факта, че в съответния период инфлацията е била висока и с течение на времето претенцията им на практика е изгубила стойността си. От гледна точка на жалбоподателките, ако държавата е избрала – както е направила България – да прилага в съдебните си решения ниски лихвени проценти, определени от закона без оглед на инфлацията, съдебните органи на тази държава следва да предприемат специални мерки, за да се осигури правото на разглеждане на делото в разумен срок, тъй като всяка неизпълнение на това поставя под въпрос самата същност на правото на съд.

41. Правителството оспорва размера на претенцията, като я намира за прекомерна. Правителството посочва други български дела, решени наскоро (вж. решенията по делата *Kiurkchian v. Bulgaria*, no. 44626/98, 24 March 2005 and *Todorov v. Bulgaria*, no. 39832/98, 18 January 2005).

42. Съдът счита, че жалбоподателките вероятно са претърпели неимуществени вреди в резултат от прекомерната продължителност на гражданското производство в техния случай. При определянето на размера на сумата, Съдът също така намира за уместно да се вземе под внимание факта, че с натрупването на отлаганията в производството жалбоподателките вероятно са изпитвали нарастващо недоволство, бидейки свидетели на това как тези забавяния обезценяват тяхната претенция през период на висока инфлация, която не е компенсирана от приложимия лихвен процент (вж. пар. 5, 16, 18, 20 и 26 по-горе). Като отсъжда по справедливост, Съдът присъжда на всяка от жалбоподателките сумата от 1 200 евро плюс всички данъци, които биха могли да бъдат начислени (общо 2 400 евро).

Б. Разходи и разноски

43. Жалбоподателките също така претендират за 1 500 евро адвокатски хонорари. Те представят споразумение за изплащане на адвокатско възнаграждение между тях и техния процесуален представител. Претенцията касае тридесет и два часа работа по делото. Жалбоподателките молят всички суми, присъдени им за разходи и разноски, да се изплатят директно по банковата сметка на техния адвокат.

44. Правителството моли Съда да отхвърли искането за разходи и разноски. Властите заявяват, че претенцията не е подкрепена с данни за вида на извършената работа (например правен анализ и проучване, изготвяне на правни документи или друга работа). Също така, не са били представени доказателства за направени разходи, като например пощенски разходи.

45. Съдът намира, че по настоящото дело претенцията за възстановяване на разходи, различни от адвокатските хонорари, е напълно необоснована и следва да бъде отхвърлена. Що се отнася до адвокатските хонорари, Съдът отбелязва, че жалбоподателките са представили копие на споразумението за изплащане на адвокатски хонорар, което са сключили със своя адвокат, и са уточнили часовете правна работа, за заплащането на които претендират. При липсата на подробна информация, като например отчет за извършената работа по време, Съдът не може да приеме претенцията за доказана изцяло, но намира за установено, че жалбоподателките са направили някои действителни и необходими разходи под формата на адвокатски хонорар за производството пред Съда. Счита за разумно да присъди на жалбоподателките общо сумата от 500 евро.

В. Лихва за забава

46. Съдът счита за уместно лихвата за неизпълнение да бъде обвързана с пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процентни пункта.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Обявява* жалбата за допустима;
2. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 6 §1 от Конвенцията;
3. *Приема*, че не е необходимо да се разглежда отделно претенцията по чл. 1 от Протокол №1 към Конвенцията;
4. *Приема*:
 - (а) че държавата-ответник следва да плати на жалбоподателките, в рамките на три месеца, след като настоящото решение стане окончателно по смисъла на чл. 44 § 2 от Конвенцията, следните суми в български лева по обменния курс към деня на плащане:
 - (i) като обезщетение за неимуществени вреди, 1200 (хиляда и двеста) евро на първата жалбоподателка и 1200 (хиляда и двеста) евро на втората жалбоподателка;
 - (ii) 500 (петстотин) евро за разходи и разноси, платими на банковата сметка на адвоката на жалбоподателките в България;
 - (iii) всякакви данъци, които биха могли да бъдат наложени върху горните суми;
 - (б) че от изтичането на упоменатия по-горе тримесечен срок до плащането се дължи проста лихва върху горепосочените суми в размер равен на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процентни пункта;
5. *Отхвърля* останалата част от претенцията на жалбоподателките за справедливо удовлетворение.

Изготвено на английски език и съобщено писмено на 29 март 2007 г., в съответствие с член 77, §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Стивън Филипс
Заместник-секретар

Пер Лоренцен
Председател